

Obyčejně
neobyčejné životy

GDOVÍN?!

VLADIMÍR ADAM GDOVÍN

xyz

GDOVÍN?!

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.xyz.cz
www.albatrosmedia.cz

Vladimír Adam Gdovín
GDOVÍN?! – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2022

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

© Marie Formáčková, 2022
© Vladimír Adam Gdovín, 2022
© NAKLADATELSTVÍ XYZ, 2022

ISBN tištěné verze 978-80-7683-263-3 (1. vydání, 2022)
ISBN e-knihy 978-80-7683-267-1 (1. zveřejnění, 2022) (ePDF)
ISBN e-knihy 978-80-7683-268-8 (1. zveřejnění, 2022) (epub)
ISBN e-knihy 978-80-7683-269-5 (1. zveřejnění, 2022) (mobi)

Obyčejně
neobyčejné životy

GDOVÍN?!

VLADIMÍR ADAM GDOVÍN

xyz

01 let / **NAROZEN**

Gen je něco, co je člověku hned v počátku vraženo a musí to přijmout, ať chce, nebo nechce. Je to prostě „dar“ prarodičů a zploditelů a je celý život na člověku, jak se s tím popasuje.

V dálce hráli Beatles to svoje *Here comes the sun* a já přicházel na svět.

Slyšel jsem to zcela zřetelně, stejně jako doktora, jak říká: „Je to kluk, maminko!“

Matka mě ale, jak jsem se o padesát let později dozvěděl, nechtěla, a tak byla akorát ráda, že jsem opustil její lůno.

* * *

„Ty jsi *ábéčko*, že jo?“ prohlásil můj pozdější kamarád Saša z Kladna, když jsme se poprvé setkali.

???

„No, máš krevní skupinu AB.“

„Ano, to mám!“ odpověděl jsem, protože jsem byl dávat krev na operaci srdce své nejmladší dcery, a tak jsem to věděl.

„Tak to máš blbý. Ty ráno vstaneš a nevíš, co jseš!“

???

„No, ráno vstaneš, jako každé člověk si uděláš plán, co budeš dělat, a někdy ti to jde easy a jindy se můžeš zbláznit. Přitom druhý den to uděláš všechno úplně v pohodě!“

„Přesně! To jsi řekl absolutně přesně! Co to znamená?“

„No, vždyť to říkám. Nemáš to lehký!“ pronesl tenkrát Saša a pozval mě na pivo.

* * *

Narodil jsem se jako syn Adamův do prachu, smradu a smogu města Teplice v tehdejší Československé socialistické republice.

Namíchali mě ze směsi genů slovanských a germánských. Slovanské, přesněji slovenské, pocházely z tatínkovy strany a germánské, tedy Watzikovské, přišly z té druhé strany plazení.

A aby to bylo úplný, hvězdy nahoře se tenkrát seřadily do znamení LVA!

To, že jsem byl DVA, mi tehdy ještě logicky nemohlo dojít.

Vyrůstal jsem v Bříně. Malém lázeňském městečku na severu Čech, kde jsem prožíval svoje první „písky“, přicházel o první hrač-

ky a pěkně si prvně spálil zadek, což bohužel odnesla moje zlatá babička, která mě měla jako nejsvatější obrázek a tenkrát mě neuhlídala. Ale to přebíhám...

Můj tatínek se narodil na východním Slovensku ve vesnici Nižná Voľa, okres Bardějov. V té vesnici a jejím okolí bylo tolik Gdovínů, že tatínkovi napsali do občanky: Adam Gdovín – HUDÁK, aby se nějak ti Gdovíni rozlišovali.

Tatínek byl velmi cílevědomej, a tak mezi pasením krav a dalšími povinnostmi na statku rodičů, který jsem při našich návštěvách Slovenska tolik miloval, vystudoval Vysokou školu báňskou a nastoupil právě na ten sever Čech, kde se seznámil s mou matkou, která tam působila jako učitelka na základní škole v Hostomicích.

Kdysi krásné lázeňské severní Čechy soudruzi tenkrát plně a zcela bezohledně obětovali těžbě uhlí. A protože žili heslem „po nás potopa“, sever se postupně propadal do smradu a smogu.

S tím se ale nemínil smířit tatínek, který vyrůstal v téměř panské přírodě a tohle těžce snášel, a tak stále brblal, že to takhle prostě nejde, a ač sám tehdy komunista, říkal, že to těm sviním nemůže jen tak projít a procházet. Když se ve městě Most rozhodli zbourat kostel, protože pod ním našli další, pro režim výnosné, ložisko uhlí, definitivně se naštvál.

Kostel tenkrát nezbourali, ale kompletně celý ho přestěhovali na jiné místo, což samozřejmě okamžitě využili ke své propagandě; jak jedině oni a taková síla, jako je komunismus a socialismus, může dokázat takovou věc, jako je přestěhovat kostel. Na ty původní petardy, kterými ho chtěli odpálit, a lidi, kteří si to nenechali líbit, samozřejmě rychle zapoměli. Tak, jak to uměli jen oni!

* * *

Dětství jsem měl přenádherný!

Zalitý sluncem, provoněný dálkama a novými lidma, které tatínek neustále poznával. Tatínek byl čistý a komunikativní člověk se srdcem na dlani a nedělalo mu problém se seznámit s kýmkoli, kdekoli. Miloval lidi a ženy.

„Pamatuj, synu, i ten největší vůl ti může něco dát, když nebudeš hloupej.“

Matka to ráda neměla, protože zastávala názor, že s debilama se nemá ztrácet čas a každé ráno si hlídá to své a nám se domů necpe. Pravda je, že tatínek občas někoho domů přivedl, a většinou bohužel ve chvílích, kdy se to zas až tak moc nehodilo.

Detaily si moc nepamatuju, ale na nevrlost matky, která mě provázela celým mým pozdějším životem, tak na tu se zapomenout nedá.

Trochu to polevilo, když tatínek zemřel, ale to taky jen na chvíli, asi abych si moc nezvykl, a brzy se vše vrátilo do původních kolejí.

„Kde máš úkol? Jak to, žes nevynes koš? Kde je srovnaný prádlo? Proč jsi nesněd svačinu?“ a tisíce dalších jakýchkoli invektiv, když přišla unavená ze školy domů. „To si myslíš, že nemám nic jinýho na práci než se starat o tebe?“ Je pravda, že ve škole matka odevzdávala maximum a rodiče žáků si ji nemohli vynachválit, a tak holt na mě už jí nezbývaly síly.

Ale abych to vzal pěkně popořádku...

* * *

Narodil jsem se tedy zcela drze a přes matčinu nelibost vstoupil na svět pln zdraví a síly v tom malém městečku Bílina, kde se téměř všichni znali, nebo alespoň znali mého tatínka, který tam nastoupil jako jeden z dalších budovatelů Severočeské hnědouhelné pánve.

První pokus rodičů umístit mě do školky skončil tak, že jsem vylezl oknem a doma řekl, že jestli to udělají znovu, tak já taky, a budu to dělat tak dlouho, než mě přestanou odkládat k cizím lidem. Rodinná rada tehdy rozhodla, že přes týden, kdy rodiče chodí do práce, budu u babičky, kde je dvorek, a nakonec mi tam bude nejlíp, a s rodiči budu vždy o víkendech a když budou mít volno. Na tehdejší dobu poměrně nadčasové řešení, ale já jsem byl spokojen, a tak jsem ho přijal a dál už neutíkal.

Babička měla vždycky obrovskou radost, když mě k ní po víkendu vraceli. Naplánovala nám hezký týden a chodili jsme po Bílině

a babička mi ukazovala zámek, kolonádu a samý hezký věci. Věděla moc dobře, že jak se člověk „založí“, tak to v něm bude růst po celý zbytek života. A babička chtěla, abych měl život hezkej a byl obklopen jen samejma hezkejma věcma a lidma, protože říkala: „Když ti, Vládičku, bude někdy ouvej, honem najdi nějakou hezkou věc a dívej se na ni tak dlouho, dokud ti zas nebude hezky!“ Naprosto fatální věta, za kterou jsem babičce nestihl ani poděkovat, ale která mě mnohokrát v životě zachránila.

Babiččina sestra, teta Krista, byla naprostý opak praktické a vydrženým životem zkoušené babičky. Teta Krista byla vdova po místním zubaři. Tedy honorace. Praktickou část mé výchovy přenechala zcela babičce a sama se rozhodla pěstovat mé duševno a utvářet můj celosvětový názor a umět žít život!

* * *

Každou středu babička roztopila sporák v kuchyni a nastala má očista. Srazila dvě židle k sobě, na ně položila vaničku a do ní lila střídavě horkou vodu z plotny a studenou, abych se nespálil. Když bylo mytí dokončeno, musel jsem se postavit, aby mě mohla zabalit do ručníku a odnést do postele, abych se zahřál. Když byla zima, vždycky židle s vaničkou přisunula až těsně ke kamnům, abych měl co největší komfort. A já, protože jsem byl poměrně rychlej, jsem se po jednom mytí postavil dřív, než babička přišla s ručníkem, a protože mě to čekání už otravovalo, řekl jsem si, že si sednu. A posadil jsem se na tál rozpálených kamen. Co bylo dál, už si nepamatuju. Jediný, co si pamatuju, byl spálenej zadek, kterej babička urputně všemožně léčila.

„Tenhle víkend si kluka necháme. Děda s ním má nějaký plány a vy budete mít s Adamem aspoň čas pro sebe. Třeba si někam vyražte,“ odmítla mě babička v pátek vydat matce, která si pro mě přišla a vlastně byla ráda, že bude mít ten čas pro sebe, tak ani moc neprotestovala.

Nelíbilo se to ale tatínkovi, a tak další pátek si pro mě přišel sám, a to hned po obědě. Babička plakala.

„Co se stalo, maminko?“

„On už to, Adame, měl tak pěkně zahojený, a jak jezdil s tím nočníkem po kuchyni, tak si to všechno na tom zadečku zas rozdrápal.“

A tak to celý prasklo včetně toho, proč mě babička nechtěla minulej týden vrátit, protože měla strach, že dostane vynadáno a vezmou mě jí. Tatínek se smál a říkal, jak je dobře, že jsem si prvně spálil zadek doma, a né někde u cizích.

* * *

Další důležitou osobou mého růstu a vývoje byl český děda. Děda Watzik. „Pocem, kluku! Řeknu ti, jak to všechno bude, a když to budeš plnit, budem spolu dobře vycházet!“ Děda Watzik se tady poněkud pozapomněl, když po osvobození odcházela německá armáda. On byl klasickej. Dril, přesnost a akurátnost!

Brával mě na krásnou bílinskou horu Bořeň, která z dálky připomínala ležícího lva a já jsem k ní taky tak přistupoval. S úctou a mírným strachem, aby náhodou lev neobživil a nechtěl si na mně smlsnout.

Děda ho měl ale zmáklej. Znal všechny cesty na vrchol a postupně, jak jsem rostl, tak mě s nima seznamoval. Nejdřív jsme chodili po cestě, kde se dalo jít klidně a vzpřímeně, na což děda vždycky dbal. A jak jsem polevil, okamžitě přišel příkaz:

„Narovnej se, kluku!“

Když jsem byl větší, začali jsme horu slézat drsnější cestou, a když jsem byl ještě větší, lezli jsme na horu po takzvaných kramlích, které byly zatlučené ve skále. Tahle cesta byla vůbec nejnáročnější a děda se ani nezeptal, jestli třeba nemám závrať. Když jsem poprvé zafňukal, řekl, ať se nedívám dolů a lezu. V půlce hory měl skrýš, kde měl schovanou lahev s vodou, a ta, zejména v letních vedrech, chutnala jak božský nektar.

Děda mi pomáhal učit se zdolávat sama sebe. A to jsem ještě vůbec nevěděl, že jsem taky ten lev. A co jsem už vůbec nemohl tenkrát chápat, bylo, že mě tím lezením učil výdrž a umět si rozdělit síly. A vlastně dosahovat cílů! Vždycky, když jsem už začal fňukat, že dál nemůžu, děda nějak něčím odvedl mou pozornost, třeba tím,

že zvednul kámen a ukazoval mi jeho strukturu. Když jsem začal ztrácet pozornost a zájem, zastavil a ukázal mi na místo, kde jsem začal fňukat.

„Vidíš, ty kluku jeden. Tamhle sis myslel, že už nemůžeš dál, a podívej, jakej kus cesty jsi ještě ušel. Vždycky, když si budeš myslet, že už nemáš sílu, máš jí ještě dost, ale musíš si ji umět rozložit. Dobře si to pamatuj, ty kluku jeden.“

Vždycky, když jsme zdolali horu, tak jsme šli na promenádu na Belveder, kde si děda dopřával chlazené vínečko a mě napájel limonádou, co hrdlo ráčilo, protože jsem byl statečnej a moc jsem nefňukal, takže jsem si to zasloužil.

* * *

A poslední, ne pořadím ani významem, ale časem působení na mě, byl strýc Bedřich, jehož pravý čas zatím ještě nenastal, ale vždycky, když se dozvěděl, že budu v Bílině, sedl na motorku a přijel se na mě podívat.

Strýc Bedřich byl malíř. Vysokej krásnej chlap, že se ohlížely ženy za ním, a ne on za nimi. Měl krásnej sytej hlas a stejně jako tatínek miloval ženy, víno a zpěv. Víím, že spolu podnikali dlouhé a spanilé výpravy za poznáním. Což se samozřejmě nepozdávalo mé matce, a hlavně strýcově ženě, mé tetě Věře, která držela jako hlavní sestra v mostecké nemocnici pevně otěže v rukou a jen vždy prosila, ať jedou někam mimo město.

Jejich kamarád byl Felix Holzmann z Duchcova. Původně ochotnický herec a posléze humorista a komik, a co ti tři zažívali, bych hrozně rád viděl alespoň z povzdálí. Takové ty samozřejmosti, když třeba v podvečer táhli nějakým městem a oblékali sochy, aby jim nebyla zima. Ženské sochy, samozřejmě. Chlapské nechávali stranou s tím, že každěj chlap se musí umět postarat sám o sebe. Lec kdy se střetli s hlídkou tehdejší Veřejné bezpečnosti, kterou na ně zavolal nějaký poctivý socialistický občan, ale čert ví, jak to dělali, nikdo je nikdy nedostal.

Myslím, že jejich heslo bylo „jeden za všechny“, které bujaře podporoval tatínek svým „tri dňi ma naháňali...“.

Do těchto akcí jsem nesměl, ale myslím, že kdyby nám bylo do-
přáno více času, tatínek by jistě našel chvilku, kdy matka nebyla zas
až tak ve střehu, a vzal mě s sebou.

Vždycky, když se mi narodila dcera, naprosto mimoděk jsem si
vzpomněl na jeho geniální fór, jak v jedné scéně říkal: „Psala mi
sestra, že se jí narodilo dítě. Ale nepíše, jestli je to kluk, nebo holka.
Tak teď nevím, jestli jsem strejda, nebo tetička.“

* * *

Samostanou kapitolou byla slovenská rodina. Ta tatínkova.

Tam jsem to vždy miloval, protože jsem tam požíval těch největ-
ších výsad a s tím i samozřejmě výhod, „pretože som bol Adamov
syn“ a tatínek to jako jedinej z Gdovínů dotáhl až do Prahy na mi-
nisterstvo, a to „bolo, ako by bol prezidentom“.

Všichni si s ním chtěli podat ruku a všichni ho hostili. Pohostit
někoho znamenalo vypít s ním štamprlu borovičky. Štamprla ale byla
na východním Slovensku dvě deci! Než jsme se prodrali domů, na sta-
tek tatínkových rodičů, měl už v sobě tolik pohoštění, že měl co dělat,
aby je poznal. Ti ovšem znali místní tradici, a hlavně byli strašně rádi,
že jsem přijel taky, a tak tatínkovi odpustili všechno na světě.

Matka to tam nesnášela a hned po tatínkově smrti tvrdě zaká-
zala veškeré kontakty na Slovensko. Udělala to nejhorší, co mohla,
protože mě připravila o tu druhou část dětství a rodiny, kterou by
mělo každý dítě mít.

Ale zatím tatínek žil, a tak jsme vždycky, když to šlo, skočili
do letadla a letěli na Slovensko, kde jsem měl, co jsem chtěl. Děda
měl obchod se smíšeným zbožím. Malej krámeček, kterej voněl vše-
ma vůněma světa a kde bylo ode všeho něco a já si mohl vzít cukro-
ví, kolik jsem chtěl. Bylo to takový malý nebe.

V chlévě byli koně a krávy, a když se jelo žebříňákem na pole pro
seno, mohl jsem řídit. No, to byl pocit. Držel jsem opratě a pokři-
koval na koníky a měl jsem pocit, že jsem velkéj kovboj a jen ty kolty
mi scházely. Řekl jsem to dědovi, on promluvil s tatínkem a ten mi
je z jedné služební cesty přivezl. Pravej koženéj pás, na kterým se
houpaly dva proklatě nízko zavěšený kolťáky na kapslíky.

Ale nebylo to tak, že by mě jen rozmazlovali. Chytře a nenásilnou formou mě vzdělávali a já si to ukládal. Dozvěděl jsem se třeba, že koně ve spřežení uměj i couvat. Krom toho, že když zavolám „hot“, pojedou doprava, a když „čehý“, pojedou doleva. Na couvání bylo potřeba zavolat „hup-cuk“ a koníci začali poslušně couvat. Když jsem to říkal v Praze na písku, nikoho to nezajímalo.

* * *

„Ses asi zblánil, ne?“ ozvalo se z pokoje. „Jsi magor nebo co? Já se tady můžu udít, prádlo peru v ruce, ale na Slovensko povežeme automatickou pračku!“

Na východě tenkrát viděli v televizi nový hit. Automatická pračka, která pere sama. To není možný! „A protože mali syna v Prahe na ministerstve“ a mysleli si, že máme všechno, což taky tatínek vždy při naší návštěvě všem dával najevo, tak ho poprosili, aby jim ji přivez.

„Oni z toho budou mít radost,“ řekl tatínek s jiskrou v oku. „Celej život dřeli a nikdy z toho nic neměli. Ty můžeš tady dávat prádlo do prádelny, ale oni ho perou v potoce. Jde jen o ten pocit. Ale to ty nechápeš, že jo?“

„Ty jsi prostě blbec!“ uzavřela to matka.

Pračku jsme samozřejmě tatínkovým rodičům přivezli a všechny okolní vesnice se na ni jezdily dívat. Pračka stála hrdě ve stodole a svítila. Nádhera! To bylo jediný, co mohla dělat, protože vodu brali z potoka. Ale byla krásná a tatínkovi rodiče byli první snad na celém východním Slovensku, kdo měl automatickou pračku, a babička s dědou se u toho drželi za ruce a tatínkovi svítily oči nevýslovnou radostí a štěstím.

* * *

Matka prostě brala rodinu a asi i život jako něco otravného a jí nevhodného. Zřejmě se viděla někde úplně jinde a to taky dost často tatínkovi předhazovala.

„Jo, holka, jenže vono je pro to potřeba taky něco dělat, víš. Ono samo z nebe nic nespadne.“

Slovenská rodina byla pro matku absolutní pól, se kterým se vůbec nemínila zahazovat, a ta naše byla sice o něco výš, ale myslím, že jí taky nebyla dost dobrá.

„Třeba by ti pomohlo, kdybys zkusila mít z toho života radost. Hledej hezký věci. A lidi,“ říkal jí často tatínek. „Zkus si najít nějakou zábavu. Jdi ven. Když nebudeš nic dělat a jen fňukat pokaždý, když přijdeš ze školy, jak jsi unavená, tak tě prostě ten život bavít nebude. Já se snažím, ale zázraky neumím a čas nezrychlím.“

Tatínek se opravdu snažil. Vypůjčil si třeba od kolegy fotoaparát a přinesl ho domů matce, aby to zkusila.

„A co mám asi fotografovat?“

„Foť kluka. Bude mít jednu vzpomínku. Seberte se a běžte na kolonádu. Nebo na Belví. Zajdi za maminkou a udělej třeba nějakou jejich fotku. Nebo běžte na Bořeň, kluk ho má rád a cestou rostou kytky, tak foť je. Je toho hodně, holka, co se dá fotografovat. A buď veselá!“

* * *

Jak se mi blížilo k šesti letům, přestěhovali jsme se do Prahy, hlavního města, kde tatínek nastoupil na Ministerstvo paliv a energetiky do Lazarské ulice. Vzpomínám si, jak jsem se vždycky cítil důležitě, když jsem mohl z vrátnice vytočit číslo a sekretářky na druhém konci říct: „Pana Gdovína, prosím!“

Tatínek vždycky sešel dolů a šli jsme někam na oběd nebo do cukrárny a většinou jsme dělali nějakou tu neplechu, ale pak se zas musel vrátit do práce a my s matkou jeli domů tramvají. Miloval jsem ty polední chvíle s tatínkem, protože vždycky vymyslel nějakou tu jeho „bejkárnu“, aby mě potěšil, navzdory matce, která říkala, že takhle se normální lidi nechovaj a měl by si uvědomit, že sedí na ministerstvu a není žádnéj kašpar. „Takovejch tam je, holka!“ zasmál se vždycky. Mě pohladil po vlasech, řekl, ať jsem na maminku hodnej, a zmizel v těch dlouhých mramorových chodbách.

* * *

Když jsem šel do první třídy, nechal mi tatínek ušít béžový oblek se žlutým rackem na straně srdce a koupil mi aktovku ze žluté napodobeniny kůže. K tomu nové bílé boty a docela jsem ladil. Pořídil tenkrát fungl nový fotoaparát Flexaret a moje první kroky do školních škamen dokumentoval tak dlouho, až jsme přilákali pozornost i ostatních budoucích spolužáků, kteří tento významný životní krok komentovali po svém. Myslím, že tenkrát tatínek dost předznamenal můj budoucí osud.

* * *

Byly samozřejmě i chvíle, který jsem moc nemusel. Třeba to, když mě zkoušel z násobilky. „To musíš umět, jak když bičem mrská, a kdybych tě o půlnoci vzbudil, zeptal se, kolik je pětkrát sedum, musíš okamžitě vypálit – pětatřicet!“

Nachápal jsem proč.

„Podívej, představ si, že máš hlad a já ti dám vybrat. Buď ti dám tolik zrní, co sám vážíš, nebo na první políčko šachovnice dám jedno zrníčko a na každý další vždycky násobek toho předcházejícího. Co si vybereš?“

„No, jasně že tolik, kolik vážím.“

„Hm,“ řekl tenkrát tatínek, „asi je ještě brzo, necháme to na později.“

* * *

Tatínek miloval šachy. Vždycky v neděli po obědě postavil šachovnici, vytočil číslo kolegy z ministerstva a hráli spolu šachy po telefonu. Já jsem musel sedět naproti a tahat figurkama tak, jak mu hlásil jeho kolega, a pomáhat tatínkovi „vymejšlet“, jak má táhnout.

„To je o představivosti, logice a fantazii, synu. Když se naučíš dobře šachy, bude z tebe kvalitní stratég.“

Ale já vůbec nechtěl bejt nějaký stratég, o čemž jsem ani nevěděl, co to znamená. Chtěl jsem jít ven a hrát si s dětma.

Po letech jsem takhle „hrál po telefonu“ fotky. Žil jsem už v New Yorku a s kamarádem z Prahy jsme si vždycky jednou za půl roku

poslali písničku a pak dílo, který z jejího poslechu vzniklo. Dneska nás to hraje parta z různých konců světa. Jsem moc zvědavý na tuhle výstavu – až jednou, a jestli? Díky, tati!

Tatínek se mnou vůbec mluvil, jako bych byl dospělej.

„Je to jako v životě, synu. Vždycky braň krále a královnu a neváhej obětovat pěšce. Pešci dělají cestu!“

Věděl prostě, že se mi to někam uloží, a až bude potřeba, tak to tam bude, a když budu chtít, tak si to najdu a použiju.

„Když soupeř zatáhne, synu, a položí figuru na šachovnici, první, co musíš udělat, je podívat se, jestli tě nějak neohrožuje. Pak si řekneš, co češ zatáhnout ty, podíváš se, co se bude dít, a pokusíš se odhadnout, jakým tahem na to on odpoví. Musíš vždycky přemejšlet o tah dál než tvůj soupeř. To si pamatuj, synu. Vždycky o tah dál než ostatní.“

Bylo to pro mě dost složitý, ale chtěl jsem tatínkovi udělat radost, tak jsem dělal, že tomu rozumím, a vždycky jsem se usilovně snažil, abych ho nezklamal. Občas se mi něco povedlo a tatínek měl radost jak malý dítě. „Vidíš, synu, ty to dokážeš! A jednou dojdeš hodně daleko! Já to vím. Ty jsi prostě Gdovín! Buď na to hrdej, synu. Gdovín je Gdovín! Takovejch není moc. Ale pozor, synu, nikdy se nad nikoho nepovyšuj. A važ si chytrejch lidí. Dobře je poslouchej a oni ti vždycky ukážou cestu. Tu pravou cestu. Hloupí a závistiví lidi tě budou vždycky z té cesty chtít svést, ale ty se nedáš. Nebo zas pak naskočíš. Já to vím. Já ti věřím.“

* * *

Abych pochopil ten správný život, zorganizoval tenkrát tatínek na ministerstvu mezinárodní tábor. Tvrdil, že je strašně důležitý se potkávat s dalšími lidmi z jiných zemí, protože to rozvíjí obzory a pomáhá to učit se cizí řeči, protože kolika řečma mluvíš, tolikrát se můžeš na někoho obrátit. A to je moc důležitý, protože sám člověk není nic!

* * *

Občas jsem dostával takový lekce, že mi z toho šla hlava kolem a říkal jsem si, jak asi je ten život složitější a jak je ten můj tatínek frajer, když všechno tohle ví a umí.

„Pozor na negativní lidi, synu. To jsou ti, co sami nic moc nedokázali, protože se neustále pouštějí do ostatních. Většinou jsou dost zlí, protože u nich převažuje závist a vidějí jen chyby. Poznáš je docela snadno, protože místo radosti, že se něco děje nebo by mohlo dít, začínají pochybnostma. Od těchhle lidí vždycky utíkej, synu. Nikdy ti v ničem nepomůžou a přidělávají jen starosti. Nikdy ti neukážou žádnou cestu, protože ji sami nevidějí! Uměj jen mluvit o věcech těch druhých. Většinou za nimi, krom keců, není nic. Od těch, synu, rychle pryč!

Hledej, synu, v životě lidi, kteří se umí smát. Hezky čistě a veselě. To jsou lidi, kteří něco umí a ví, minimálně se s nimi pobavíš, a to je základ v životě. Radost! Umět mít radost.“

* * *

Strýc Bedřich to posléze rozvinul v to, že mám dávat pozor na „vysávače“. Lidi, co se na člověka přilepí a jen berou a nic nedávají.

„Vztahy mezi lidma jsou to nejsložitější, Gdovíne! Na to si vždycky dávej pozor, a než se naučíš řídit citem, musíš používat holej rozum a ten, kamaráde, říká: ‚Nelze jen brát! Musí se i dávat.‘ Když tohle dostaneš do rovnováhy, budeš mít šťastnej a radostnej život. Je to ta nejtěžší rovnice!“

* * *

„Jak poznám ty správný lidi?“ ptal jsem se jich.

„Jsou to ti, co jdou rovně s hlavou vztyčenou, dívají se do dálky a okolo úst maj takový malý vrásky od smíchu. V oku maj jiskru. Nebo se jim tam něco děje. Vždycky to poznáš v očích. Nejhorší jsou prázdný oči.“

* * *

Dospěl jsem až tam, že se mi podařilo dostat do roviny příjem a výdej. Energie i peněz. Tam je to bohužel nejtěžší, protože furt s nima vymejšlej nový a nový figle a snažej se lidem vnutit jejich nutnost, aby je mohli ovládat. A ty hloupí se nechají. On stačí jeden, kterej to utrhne, a už to jede, a když se to člověk pokusí narušit, stane se okamžitě špatným! Samozřejmě v očích těch, který to říděj.

Za ta léta se mi podařilo obklopit se lidma, kteří to mají podobně, a to je největší štěstí. Člověk je totiž to, co jsou lidi okolo něj!

Pochopil jsem, že to nejsou věci, co dělaj život šťastnej, ale že to jsou prožitky! Věci přinášejí většinou jen starosti. Prožitky spíš radosti. Musí se je ovšem člověk naučit poznat a umět si je užít, což není vůbec snadný a leckdy to pozná, až když už je to pryč. Musí se jít dál a ono zas něco přijde a třeba už člověk bude chytřejší a pak si to užije.

* * *

„Taky si važ krásnejch chvil, synu! Ty je potřeba si ukládat, abys je tam měl, když ti nebude dobře. Čím víc si jich tam uložíš, tím ti bude v životě líp. Je dobrý, když má člověk pocit, že ta chvíle přišla, a chce si jí uchovat a pak říct: ‚Teď!‘

Ona se začne ukládat a budeš ji tam mít pro horší časy a už navždy. To ‚tam‘ je podvědomí, synu. A to je sakra důležitý a na něj buď vždycky moc, moc opatrněj!

A vůně, Gdovíne. Vůně jsou strašně důležitý v životě. Vnímej vůně. Ukládaj se se vzpomínkama. Každěj člověk voní jinak. Dobří lidi voněj dálkama!

A míra dálky je toulka! A to si jednou najdeš v jedny knize. Jmenuje se *Rozmarné léto* a napsal ji Vladislav Vančura.“

* * *

A já se snažil.

Miloval jsem hory a sněh. Snad asi proto, že mi všechno překrytý tou bílou připadalo najednou čistý a takový veselý, protože bylo hodně světla a taky se dal ten sněh lízat.

Ta dětská radost byla hlavně v tom, že jsem neměl žádný starosti. Na co jsem si jen pomyslel, jsem měl a vždycky to nejlepší, protože tatínek chtěl, abych byl nejlepší.

Takže zatímco si ostatní čvachtali nohy v příšernejch gumovejch lyžácích, který dělali asi ze starejch autobusů a příšerně v nich smrděly nohy, já brázdil svahy v luxusních několikavrstvých lyžácích, které nejen luxusně vypadaly, ale i přenádherně voněly tou pravou kůží. Ta vůně se mi tenkrát nesmazatelně vryla do paměti, a kdykoli jsem ucítil vůni kůže, vždycky jsem si vzpomněl na ty krásný chvíle s tatínkem na horách.

* * *

Tatínek byl velmi ambiciozní. Pracoval od rána do večera a vždycky matce říkal: „Ještě chvíli to vydrž a budem se mít krásně.“ Matka na to odpovídala svým univerzálním: „Kdoví jestli a bůh ví kdy?“

A najednou to přišlo. Tatínek byl jmenovanej zástupcem Československý energetiky do RVHP se sídlem v Moskvě. „Když to všechno dobře půjde, za pět let se stěhujem do Kanady a bude.“ Matka k tomu neměla co říct, protože v Moskvě už se zařizovala vila a já jsem měl svého šoféra, kterej mě každej den bude vozit do školy. K tomu už vážně nešlo nic dodat.

Doma bylo všechno sbaleno, všude se válely růžové kartičky s azbukou a tatínek řekl, že ještě než odjedeme, nechá si doma vynadat ten protivnej žlučník, protože čert těm ruskejm doktorům věř. Odskočil si na banální operaci, a když ho otevřeli, zjistili, že má celý žaludek zasažený rakovinou.

Tatínek byl velkej bojovník, ale tohle dokázat nemohl. Rakovina postupovala velmi rychle a poslední, co si pamatuju, byly jeho nateklé ruce a to, jak prosil o smrt, protože to už nemohl bolestí vydržet.

10 let / **SMRT**

„Člověk zemře než jednou. A stejně jsme Bohu dlužni smrt. Kdo zemře letos, má napřesrok pokoj.“ Vrylo se mi až děsivě do hlavy.

Tisknul jsem k sobě tatínkovu Flexaretu, jediný, co mi po něm, krom krásnejch vzpomínek, zbylo, a šel jsem.

Věděl jsem, že musím jít, i když jsem přes slzy neviděl.

Věděl jsem, že někam musím dojít, nebo jinak taky zemřu.

* * *

Vzal jsem tenkrát holky k tatínkovu hrobu.

Měl jsem pocit, že už tomu mohou rozumět.

Anetka Aze vysvětlovala, že tady spinká děda a že by měl velkou radost, kdyby tu s náma mohl být.

Agátce to bylo jasné.

Byla smutná a chtěla, ať teda děda vyleze a je tu s náma.

* * *

„Máňo, ty toho kluka nemůžeš vychovávat jak stará!“ řekla teta Krista babičce Marii, když mě matka zase odložila do Bíliny. „Tohle nejde. Víš, co z něj vyroste?“

Zbytek se odehrával v němčině, protože nechtěly, abych tomu rozuměl.

„Neboj, Vládičku, zítra přijedu a vezmu tě do Teplic do cukrárny,“ obrátila se ke mně teta a chystala se k odchodu. Mezi dveřmi se ještě zastavila, aby babičce sdělila, že je zbytečně úzkoprsá a že by si třeba mohla zajít na frizuru a koupit si nové boty, které zrovna u Dvořáka na náměstí dostali.

Když dokončila babiččinu výchovu a už definitivně odcházela, babička se jí zeptala, proč furt tak mele pusou.

„Žvejkačka, Marie, žvejkačka!“ pronesla teta a noblesně ji napružila z úst.

„Tak pa, Máňo!“

„Panebože!“ pronesla babička a pohladila mě po vláskách.

* * *

To, že mě opustil tatínek, byla ta nejhorší věc, která mě vůbec v životě mohla potkat. Myslel jsem, že je konec světa. Totálně se mi proměnil život!

Všechno hezký zmizelo někde v dálce a místo toho už rovnou nastal normální život kluka, kterému vzali dětství, protože ho asi měl moc hezký, nebo co? Vůbec jsem nechápal, co se děje.

Tatínek zemřel a já zůstal sám! Sám s matkou. Nechtěnej a opuštěnej. Považoval jsem to za obrovskou nespravedlnost a hlubokou křivdu, že zrovna mně se tohle musí stát. Já to nechtěl! Já si to nevybral! To jste udělali vy! Vy jste mě chtěli. Vy jste si mě udělali. Tak proč sakra tohle?

* * *

Tatínek mi ještě před smrtí jmenoval poručníka. Kolegu inženýra z ministerstva, protože věděl, že už toho moc nezvládne, a hlavně, jak důležitý je, aby malej kluk měl chlapskej vzor.

S ním ale matka tenkrát slehla, když nás bral na jejich chatu, a když na to přišla jeho žena, byl logicky konec.

Nastaly ukrutný časy. Matka jako učitelka se specializací na dyslexii a logopedii jezdila různě po školách, kde učila učitele, jak to mají poznat a co s tím mají dělat. Mě samozřejmě tahala s sebou.

Když skončila na jedny škole, kde jsem si už jakž takž vybudoval nějakou pozici, aby mi nebrali svačiny, šla na jinou a mě zas čekalo to již známé stání na stupníku před ostatními, kde ředitel nebo ředitelka nové školy říkali: „Toto je náš nový žák. Syn učitelky!!!, která bude po nějakou dobu na naší škole působit.“

Nejstrašnější léta mého života! A to jsem nevěděl, co mě ještě čeká...

Co jsem ale věděl, bylo, že už navždy půjdu životem sám a budu ten chlapskej „vzor“ hledat. Táta je totiž jen jeden a nic na světě ho nemůže nahradit! Úplně stejně jako to mají holky s mámama. Ale já byl kluk a matka mě nechtěla, tak jsem si s tím musel nějak poradit...

Byly chvíle, kdy už jsem neměl síly na nic a jen jsem brečel a prosil tatínka nahoru, ať něco udělá. Dolů ale jen přišlo jeho chytré:

„Nikdy se, synu, nesmíš dát! Nikdy nikomu nesmíš ukázat, že je ti zle. Lidi jsou od přírody nepřející a budou z toho mít jen radost, i když navenek se budou tvářit, jak je jim tě líto. Vždycky si budeš muset pomoci je ty sám! Často se ti bude stávat, že už tě nebude třeba bavit život, ale vždycky musíš najít něco hezkýho, vzpomínáš si? A to ti pomůže jít zas dál.“

* * *

Začal jsem hledat něco, co mi to všechno nahradí. „Moudrost, synu, je všeobíjající a nikdy díky ní nebudeš sám. A pak ty hezký věci, synu. Hezký věci jsou vážně moc důležité, protože se na ně váží vzpomínky, ale i jen tak samy prohrějí ducha, když člověku začne bejt ouzko. Obklopuj se hezkejma věcmá.“

To nejhezčí, co jsem měl, mi v tu chvíli připadala Flexareta po tatínkovi. Vystavil jsem si ji na poličku vedle postele a vždycky, když jsem cejtil nějaký to ouzko, tak jsem se na ni podíval, vzpomněl si na tatínka a bylo zas líp. Jednoho dne zmizela. Matka ji uklidila, protože se na ni jen prášilo.

(Tady asi musím říct, že matka nenosí jméno „Gdovín“, protože žádnéj happy end se v tomhle směru nekoná. Naopak s větou „nikdy jsem tě nechtěla“ čekala až dalších 40 let.

Ale zatím jsem nic nevěděl a myslel jsem si, že jsme zbyli sami dva, a tak musíme i bojovat.

Ale jedno dobrý na tom všem bylo... Ukázala mi cestu, jak se nikdy nechovat ke svým dětem!

Ale to zas předbímám...)

Matka si celou mou výchovu zjednodušila do jedné věty: „Všichni jsou dobří a ke všem se musíš chovat slušně!“

Nenaučila mě, ani mi neukázala, jak rozeznat dobro od zla. Kdo je opravdu slušnej a stojí za to, aby se mu člověk věnoval, a kdo je jen vobyčejnej vypočítavej hajzl.

Na všechno jsem si plně musel přijít sám, a to doslova na vlastní kůži, včetně toho, jak někomu rozbít hubu, protože takovej život

prostě je a kdo neumí ve správnou chvíli „dát ránu“, tak má velkou smůlu, protože je bude jen sklízet a inkasovat a to není nic dobrého. Lidi jsou totiž od povahy mstiví a závistiví. Nemůžou za to. Je to přirozený pud o zachování existence. S tím přicházejí na svět a někomu to zůstane a někdo se naučí jiný věci a začne se formovat jinak. Ale pravda je furt jen jedna. Slabší a nepřipravený prostě neobstojí! A to mi řekli všichni velký chlapi, který jsem v životě potkal, a sám jsem si na to taky těžce přišel.

* * *

Na prázdniny mě matka odkládala na sever do Bíliny k babičce, aby si po tom svém náročném školním roce mohla v klidu odpočínout a načerpat síly na ten nový, kdy jsem zas nevěděl, kde budu.

S vyděšením jsem absolvoval svou první samostatnou cestu autobusem, do kterého mě matka v Praze vrazila a řekla: „Počítej stanice, a až jich bude dvanáct, tak vystup!“

Tak strašnou cestu jsem už nikdy našťěstí nezažil. Každou stanicí jsem se trásl strachy, abych špatně nepočítal a neminul babičku, která mě měla na tý dvanáctý stanici vyzvednout. Okna autobusu byly celý zpoceny, a tak nebylo ani pořádně vidět ven. Byl jsem zoufalej a sám. Sám na celej další život. Hrůza. V batohu jsem tisknul tatínkovu Flexaretu, kterou jsem si, ani nevím jak, po matčině kontrole zavazadla tajně vsunul mezi trika a trenky.

Osud byl ale milostiv, a tak jsme se s babičkou setkali.

Babička byla maličká. Prvorepubliková, strašně hodňoučká a nesmírně pracovitá. Trpěla mou samotou víc než já a snažila se mi to vynahradiť vším, co šlo. Zejména rozmazlováním. Tvrdší přístup měla její setra, teta Krista.

Teta Krista byla vdova po místním zubaři, tedy honorace. Luxusní dáma, která užívala života plnými doušky a všechno nové vítala potleskem a naprosto dětinským a nepředstíraným zájmem.

„No, výborně! Moderní fotografický aparát!“ zaplesala teta radostí, když mi s babičkou vybalovaly. „Dvouoká zrcadlovka. Četla jsem o tom. Přijdu zítra po obědě a uděláš mi nějakou pěknou fotografii. Momentku, Vládičku.“

* * *

Takže mé prázdninové dětství probíhalo pod krásným a všeob-
jímajícím působením těchto dvou skvělejších dam, kde jedna vyva-
žovala druhou, aby mi dopřály, co šlo.

Tam mi bylo krásně a vždycky, když mě vrátily zpátky matce
do Prahy, dlouze a odmítavě jsem brečel. To bylo ale to jediný, co
jsem v tu dobu mohl dělat.

* * *

FLEXARETA

Vyšel jsem z babiččina paneláku, kterej jsem nechal za zády, a šel.
Šel jsem cestou k zámku, kterej měl tatínek moc rád, a čekal, až
něco přijde. Jediný, co jsem věděl, byla tatínkova slova, že když je
tak jako trochu pod mrakem, takový to jako se šedivou oblohou,
synu, tak tam nastavíš stopětadvacetinu a clonu někde mezi 5,6
a 8. Pak se v klidu podíváš do hledáčku, abys tam viděl přesně to,
co chceš, zadržíš dech a pomalu a lehce mačkej spoušť, až cvakne,
a budeš to tam mít! Teprve pak vydechni.

Udělal jsem to přesně, jak tatínek říkal, a mačkal jsem tu Flexa-
retu vši silou a čekal, až to přijde, abych mohl vydechnout.

Moje první fotka v životě mě zastavila přesně v tom místě, kde
jsem ji měl udělat, a myslím, že byla nejen osudová, ale na dlou-
hou dobu taky jediná, kterou jsem udělal. Všechno se dělo jako-
by v nějakým transu. Namířil jsem foťák, zadržel dech a pomalu
mačkal spoušť a čekal, až to přijde. Spoušť si cvakla a centrální
závěrka v objektu zapředla zvukem, který se mi už navždy uložil
do paměti.

Když jsem se tenkrát vrátil, poprosil jsem matku, jestli by byla
tak hodná a nechala mi vyvolat ten film z Flexarety, co jsem tam
u babičky dofotil. Jak to, že jsem si ji vzal s sebou, aniž by o tom
věděla, jsem, myslím, tenkrát nějak vypustil...

Matka přinesla domů vyvolaný film a fotografie a já dostal vyna-
dáno, co že to fotím za blbosti, že jsem měl vyfotit babičku a tetu,
a ne takový kraviny, a Flexareta zmizela ve skříni! Byl jsem zas sám!

„Ty seš asi ukrutná píča, ségra!“ zaslechl jsem, když můj strýc Bedřich nečekaně přijel do Prahy. Dlouho do noci se pak spolu bavili v kuchyni a strýc ráno odjel.

Něco se asi stalo, protože krátce nato do Prahy přijela babička, což zas až tak divný nebylo, ale tentokrát s ní byla i teta Krista. Zcela nečekaně, a i matka byla zaskočená. Opět se dlouho do noci ozývalo z kuchyně různé drmolení, ale celé v němčině, tak jsem neodchytl nic.

Ráno teta řekla, že se jde k Myšákovi na dorty! Cukrárna byla kousek od Václavského náměstí, a tak jsme jeli tramvají. Tramvaje jezdily otevřené a tetu samozřejmě napadlo, že je zbytečné, abysme se trmáceli až na stanici, když můžem naskočit tady u nás v zatáčce, až tramvaj zpomalí.

„Ty tam, Marie, ale asi neskočíš, vid’?“ Tak jsme došli na stanici a spořádaně jako ostatní jsme nastoupili. Babička pevně v pohodlných šněrovacích botách a teta trochu vrávoravě, protože do města se chodí na kramflecích. Jednak to dělá hezkou nohu, a pak je taky z výšky líp vidět. O výhodě, že kramflek je výborná obrana, kdyby si na nás chtěl někdo dovolovat, ani nemluvě. Toto vše, a ještě další řady poučení teta s noblesou sobě vlastní ochotně cestou sdělovala dámě, kterou vyhodnotila jako dělnickou třídu, a usoudila, že trochu rozhledu jí nemůže rozhodně uškodit.

„Vystupujeme, Kristo!“ zatahala babička tetu za rukáv.

„No, vždyť!“ vymrštila se teta, které se ovšem do cesty postavil prostřední sloupek dveří na zadní plošině. Teta zavrávorala, ale glanc udržela. Jen mírně šlehla kabelkou džentlmena, který taky vystupoval. Byl to džentlmen, protože na řachu tetinou kabelkou opatřenou kovovým rámem, jistě taky pro obranné účely, jen vzdechl, že nic. Teta to doplnila veselým: „Sorry, boy!“ A přidala milý usměv čerstvě udělaných zubů.

Teta ráda používala výrazy z amerických filmů. Brala to, jak říkala, v tom socialistickém marasmu, jako revoltu, protože rozhodně nesouhlasila s tím, že nás osvobodila jen Rudá armáda.

Hůř na tom byla dáma, která šla do kolen, když se za pásek jejího kabátu zasekla opět tetina obranná kabelka, a teta trhla v domnění, že se jí v tom davu snaží někdo okrást. To nechala teta bez povšimnutí, jen si trochu poposadila výstřih, aby držela fazónu, protože už jsme byli skoro u Myšáka a do každého prostoru se musí vstoupit tak, aby nikdo uvnitř nebyl na pochybách, kdo to vstupuje!

„To si pamatuj, Vládičku, to je pro život moc důležitý. Musíš vždycky vstoupit hrdě a vztyčenej. Pak přehlídneš prostor, oddělíš zrno od plev a jdeš.“

„Hlavně nedělej žádnou ostudu!“ zaprosila babička. „A nežvejkej, když objednáváš!“

„Já? No dovol, Máňo. Já se umím chovat i ve velký společnosť!“ A opravdu elegantně usedla k malému mramorovému stolečku, který byl, jak jinak než zcela ve středu pozornosti.

„Nám přineste vídeňskou kávu a dort Sacher. Mně malý koňak, tady Marii griotku a chlapci zmrzlinový pohár s oplatkou.“

„Co zase meleš tou pusou?“ všimla si po chvíli babička.

„Přilepila se mi na patro žvejkačka, ty blblá!“ rozčilovala se teta, která marně zápasila v ústech, snažíc se jazykem sejmout žvejku přilepenou na nově udělaném umělém patře držícím v puse zuby.

„Tak si ty zuby vyndej a seškrábni to pod stolem,“ poradila babička.

Teta si s omluvným pohledem všem v cukrárně, kde nikdo nic netušil, překryla ústa ubrouskem, do kterého vplivla umělý chrup, a jala se pod stolem sundávat z patra přilepenou žvýkačku.

„Do prdele!“ zahřmělo cukrárnou, když teta v zápalu boje se žvýkačkou rozlomila umělohmotné patro vejpuř.

Krve by se v tetě nedořezal. Seděla a dělala, že tam není. Já se dusil zrmzlinou a babička jen stěží zadržovala smích.

„Stejně za to všechno můžeš ty!“ obořila se po chvíli na babičku.

„Já?“

„Ano, ty! A půjč mi svoje zuby!“

„Ty ses zbláznila. Víš, jak budu vypadat bez zubů?“

„Blbě, ale u tebe to nevádí. Máňo, půjč mi zuby a nedělej vlny! Ty jsi malá a nejsi skoro vidět. Já nemůžu chodit po hlavním městě se spadlou hubou! Někdo toho kluka reprezentovat musí!“

Bohužel těchhle krásnejch okamžiků bylo pomálu, ale o to intenzivněji jsem je prožíval a ukládal pro chvíle, kdy zas bude zle.

Většinou převládala ta osamocenost, protože jsem si nestíhal vyrobit přátele ani kamarády tím věčným stěhováním po školách, kde jsem sloužil jako pokusnej králík, na kterým se ukazovaly všechny ty metody, a muselo se zamlčovat, že sám jsem dyslektik a předělanej levák, protože to by bylo hrozný a jako syn tý učitelky, co to učila, by to bylo naprosto nemyslitelný. Musel jsem bejt dokonalej po všech stránkách. Vždy a všude. Takže jsem tím pádem neměl žádný vlastní dětství. Žil jsem jak cvičená opička na požádání.

Neexistoval domov. Jen místo, kde jsem byl sám. Poprosil jsem tenkrát o nějaký zvířátko, asi aby to zmírnilo ten můj pocit samoty, ale měl jsem smůlu. „Nebudu se starat ještě o nějaký zvíře!“ Tím končily všechny mé prosby o alespoň malé rozptýlení té strašlivé samoty, kterou jsem tak cítil a která po tatínkově odchodu zavládla.

Matka, když přišla domů, měla tak akorát sílu zkontrolovat, jaký známky jsem dostal ve škole. A pak už jen na cigaretu v kuchyni a debatu se sousedkama, kde si třeba stěžovala na mou nevděčnost, že když mi do školy koupila buchtu po tom, co jsem říkal, že ostatní děti si nosí z domova různě upečený dobroty, a já jsem jen řekl, že ty od jejich maminek chutnaly jinak. „Co bych eště chtěl?!“

Já ale chtěl domov a mít se tak, jak se měly ostatní děti. Místo toho jsem byl jen na přítěž a takový nějaký nucený zlo, se kterým se musela matka tahat.

* * *

Blížil se zas vysněnej konec školního roku a začátek prázdnin a já se těšil, jak pojedu do Bíliny, kde jsem se cejtil tak krásně. Ale nastala změna.

„Do Bíliny nepojeď!“ oznámila mi matka a já myslel, že se zas něco nejhoršího všude na světě spojilo proti mně. „Ale přijede sem babička a bude tě hlídat, zatímco já budu pryč.“

Matka tenkrát odjížděla na zaslouženou dovolenou k moři do Jugoslávie a nám s babičkou bylo dáno hlídat byt. Babička přijela a celou dobu, než matka odjela, se tvářila nevesele, ale i tak si občas pro mě našla úsměv a pohlázení po vlasech. Když defintivně zaklaply za matkou dveře, babička jako by ožila a řekla: „Jdeme koupit křečka!“

„A co maminka?“ až jsem se místo radosti vyděsil.

„Tý už to nějak vysvětlím. Tohle prostě nejde!“

* * *

Křečkovi jsme vybrali pěknou krabici od bot, dali mu žrádlo a koukali, jak to do sebe cpe. Byl spokojenej. Nafutroval si ty svý vaky, zalezl pod vatu, ze který mu babička udělala domeček, a šel spát. Já byl šťastnej, protože jsem měl kamaráda, a šli jsme taky spát.

V noci mě budí babička: „Tady někdo je!“

Pokojem se neslo takový divný škrábání, který v tý tmě znělo děsivě jak z hororu. Nevěděli jsme, co se děje, ale já se šel podívat na kamaráda, jestli je v pořádku. To bylo pro mě důležitější než nějakej zloděj nebo cokoli. Potřeboval jsem rozhodně vědět, jestli je ten můj kamarád v pořádku a nic nepotřebuje. Neměl jméno, protože babička říkala, že zvířátkům se nemají dávat jména lidí, protože to lidi nejsou a většinou dřív nebo později odejdou a člověku nebude tak smutno, když neztratí zvířátko se jménem. Tak jsem mu říkal prostě kamarád.

Křeček je noční lovec, a tak zatímco přes den si v pohodě lebedil, večer, když ho začaly ovládat jeho geny a pudy, prokousal velmi snadno papírovou krabici a vyrazil na lov. To byl ten hororový zvuk, protože bambusová rohož za postelí mu prostě připomněla přírodu.

„Co budem dělat?“ Babička byla nešťastná, protože věděla, že bude problém s matkou, až se vrátí. Křečka v bedýnce by asi možná nějak zdůvodnila, ale volně pobíhající nějakou krysou, tak to by rozhodně neprošlo a my bysme si to pěkně odnesli.

„Musíme ho chytit!“ rozhodla babička a řekla, že musíme zhasnout, protože jak bude světlo, tak to on nevyleze. Udělali jsme plán. Doprostřed pokoje jsme nastražili všelijaký pamlsky, postavili se okolo vybavení dekami a zhasli.

„On si bude myslet, že je noc, ucítí to, vyleze a my ho chytne-
m,“ vcelku logicky usoudila babička.

Křeček ale nesouhlasil. Měl úplně jinej náhled na náš plán a rozhodně se nemínil nechat chytit. Když se náhodou podařilo rozsvítit ve chvíli, kdy se futroval, stejně mu to nebránilo v tom, aby tryskovou rychlostní zmizel. Byl prostě rychlejší než babička i já, kteréj jsem ho vlastně chytit nechtěl, a tak jsem deku hodil vždycky, když už byl kamarád pryč.

Babička to ale vzdát nemínila. Každý večer náš lov na křečka pokračoval, až jsme ho jednou konečně chytli a putoval na balkón v láhvi od okurek, ze který už se neprokouše. Přes den jsem si s ním hrál a večer putoval zas zpátky na balkón, kde čekal, až si pro něj zas ráno přijdu. Měl jsem vždycky z našeho ranního setkání hroznou radost. Až to ráno, těsně před příjezdem matky domů, křeček v láhvi nebyl. Běžel jsem za babičkou, že ho musíme začít hledat. Babička se podívala z balkónu dolů a tam ležel ten můj kamarád rozpláclej na betoně a úplně mrtvej.

Byl to moc smutnej den, protože jsem pochoval kamaráda a musel se připravit na matku, která se vrátí, a babička odjede a zas zůstanu na tom světě sám.

Dodnes nevím, a je to dobře, jestli se skutečně křečkovi nepodařilo nějakou silou dostat ven z láhve, protože ho určitě mocně přitahovala vůně trávy ze spodu, nebo jestli mu trochu nepomohla babička, která tím vyřešila naše trápení s matkou, které by určitě nastalo, ale každopádně ten týden našeho soužití byl veselej a krásnej a stál za to.

S babičkou jsme si řekli, že křeček bude naše tajemství a matce o tom, že tu byl na návštěvě, vůbec neřeknem.

Matka se tenkrát vrátila odpočatá, měla dobrou náladu a babička, asi tak ze zvyku, jí zas říkala, že by mi měla dovolit nějaký to zvířátko, a matka najednou řekla: „Ano.“

Ani jsme tenkrát s babičkou nestihli zavřít ústa. „Může si pořídit rybičky v malém akváriu.“ Rybičky sice nejsou zvířátko, ale aspoň něco, radoval jsem se. „Ale rozhodně se mu o ně nebudu starat! S tím teda ať nepočítá!“ uzavřela matka a my jsme s babičkou, ještě než odjela, pořídili domů malé akvárium s pěti rybičkama.

Měl jsem radost a pravidelně jsem je krmil a jednou, když jsem odjížděl k babičce, jsem jim nasypal hodně, aby netrpěly hladem, co budu pryč, a žrádlo nabobtnalo a ucpalo hladinu, takže rybičkám došel vzduch a udusily se. Když jsem se tenkrát vrátil, čekal mě v pokojíku hroznej smrad z akvária, kde na hladině mezi tím žrádlem plavaly rybičky břichama nahoru, já zas dostal vynadáno a bylo se zvířátky vystaráno jednou pro vždy, protože když se nedokážu postarat ani o rybičky, nemůžu mít nikdy žádný zvířátko.

Rybičky matka spláchla do záchodu a bylo.

Končily prázdniny a my jsme zas šli do nějaký nový školy, kde bude matka učit ty učitele a já zas bojovat o své svačiny.

* * *

Zachránil mě až druhej stupeň základní školy, kdy už šlo do tuhýho a nebylo dál možný mě s sebou jen tak tahat, protože se musím soustředit a pořádně se učit!

Známky jsem měl děsný a matka mě furt strašila zvláštní školou pro blbečky, tam že teprve uvidím.

Žil jsem jen pro to, aby přišly prázdniny, kdy mě matka zas pošle do Bíliny, nebo když přijede do Prahy strýc Bedřich a budu chodit po výstavách a strýc mi bude vyprávět o těch umělcích, co tvořej, jak to dělaj a proč a co mám v tom hledat, jak se na to mám dívat a... Zkrátka zas nastávaly ty přenádherný chvíle.

Doma tetě Věře strýc řekl, že když je jeho ségra ta píča, musí mi to přeci vynahradiť i za tátu, kterej už to nestihl, a tak je prostě on ten, kdo se o to musí teď postarat.

„Musím ho vzít po těch galeriích. Chápeš, Věruš, že jo? Ten kluk se musí vyvíjet a něco mi říká, že umění je jeho cesta!“

Většinou měl něco našetřeno, nebo načerno bez tetina vědomí prodal obraz, kterej pak samozřejmě musel rychle znovu namalovat, aby se nic doma nepoznalo, a tak naše cesta za uměním začínala vždy spiklenecky U Pinkasů. Pokračovala k Tygroví a pak prudce stoupala Nerudovkou, kde už moc galerií nebylo, ale zas tam byl ten „génus loci“, jak strýc říkal, a já ho hledal. U Kocoura,

U Bonaparta, U Housliček, prostě všude, ale viděl ho tenkrát jen strýc a jeho kamarádi. Já ho našel až o mnoho později, ale už jsem na něj byl připravený, a bylo to, jako kdyby se potkali kamarádi z dětství.

Strýc miloval Maxe Švabinského.

„A představ si, Gdovíne, že o něm mluví jako o Maxi Švabinském. Ten se musí v hrobě obracet. Je to Švabinskej! Prostě Švabinskej!“

Nejvíc ho fascinoval jeho obraz Žně. Dokázal ho dlouho popisovat do všech detailů. A právě tady mi začal otevírat obzory ženských tvarů, krajiny, kompozice a symboliky. Několikrát mě taky upozornil na svá slova, že: „Umělecký projev musí vyrůstati z hlubokého prožitku osobního! Tak to prostě je, Gdovíne, a ne jinak. Ten, kdo to chce nějak vošvindlovat, se prostě pozná!“

„A jak?“ ptal jsem se zvědavě.

„Neboj, na to přijdeš. Teď je načase se posunout zas dál.“ A přesně věděl, kde se dočkáme toho pravého „žejdlíku“, jak říkal, protože umění musí vyrůstati z toho hlubokého prožitku osobního a není čas na hrdinství!

Takže tuhle část života jsem měl krásně provoněnou chmelem, hořkou chutí pивní pěny a terpentýnem, kterej ve mně vyvolával pocit dáleka, tajemna a krásna.

* * *

Krom těchto krásnejch chvil jsem ale většinou prožíval jen ty všelijaký, a hlavně hrozný pocity beznaděje a vím, že jsem se vždy snažil to všechno vytěsnit z podvědomí, abych to tam neměl a už nikdy se mi to nemohlo vrátit. Ale podvědomí je sviňa a ukládá a ukládá, a tak jsem se různě snažil k tomu hledat to dobrý, abych se nezbláznil, ale vždycky to přetlouklo něco hnusného.

Musím do hlavy dostávat něco jiného, aby na tohle nebyl čas a místo. Přesně jak říkal tatínek.

Něco vědět znamená mít rozhled, nadhled a přehled. Bejt prostě chytrej a vzdělanej.

S chytrostí si člověk moc neporadí. Tu buď dostane s těma genama, anebo má smůlu. No, smůlu. Může bejt ten „blahoslavenej“,

a těm je na světě vůbec nejlíp. Já to bohužel nedostal, a tak mi nezbylo než jít cestou vzdělávání a objeovávání, která dává poznání. Pro mě tou cestou byla kultura.

Nějak podvědomě jsem cejtil, že kultura je dána a je to jediná možná cesta, jak někam dojít. Je to taky to, co nejde zničit, ač se o to všichni mocní snažej, protože kultura je svoboda, a ta si cestu vždycky najde. Když je tam vzdělání a cit. A když je tam cit, je tam prožitek. A pocity. Ty jsou život. Když někdo necejtí, nežije svůj život, ale podvědomě ho hledá a pak to třeba končí tím, že si bere životy jinejch. A to není dobře. Člověk by měl najít svůj život co nejdřív, protože pak se uklidní a může si pěkně žít.

Snažil jsem se do sebe vstřebávat i ty nejmenší pocity, který jsem potkal a nějak mě oslovily nebo zasáhly.

* * *

„Jak to, že oni to někde hrajou a my to tady slyšíme?“ zeptal jsem se tenkrát strýce, protože mě fascinoval malej transistorák, kterej tatínek přivezl ze služební cesty, a já si myslel, že to, co v něm hraje, je uložený v baterkách, co se do něj dávaly.

Strýc Bedřich, krom umění, měl ještě jednoho vášnivého koníčka a tím byla radiotechnika. Měl doma vysílačku, do který stále něco pokřikoval, až najednou zařval: „A mám ho!“

„Navázal spojení,“ vysvětlila mi teta Věra s úsměvem.

Až po letech jsem pochopil tu vášeň, jaký to je, se na tisíce kilometrů „spojit“ a pokecat si s někým na druhým konci světa, kterýho třeba nikdy člověk neuvidí. Jen pro ten pocit. Vědět, že tam někde někdo je a třeba jsme si podobní.

„Nejdřív musíme koupit trafopájku! To je základ a pak ti to celý ukážu.“ Udělali jsme tenkrát „krystalku“ na koštěti a já se divil, že koště hraje, ale víc jsem toho tenkrát nepobral. Měl jsem svou trafopájku, která vypadala jako pistole a kterou jsem si vždycky taky tajně přibaloval na cestu do Bíliny, protože matka to nerada viděla. Podle ní mě to mohlo zabít a „ten brácha je debil“.

Mně strýc ale připadal jako naprostej génius, kterej uměl ovládat vlny a zvuk, a když teta odešla na nákup nebo někam mimo,

pustil a vosolil něco, čemu říkal zesilovač, a dům se začal otřásat čímisi nepojmenovatelným, co mi přišlo jako absolutně nejvíc!

„To jsou Deep Purple, Gdovíne, *Child in Time* – Dítě v čase, dobře poslouchej, co tam všechno je!“ křičel na mě skrz decibely. „Tam je celý život! Hudba je neuvěřitelná síla, Gdovíne!“

Byl tím úplně fascinovanej a já samozřejmě taky. Ta čistota a síla zvuku, co se linula z obrovských beden, a co strýc všechno dokázal postavit, mě úplně fascinovalo. Měl jsem jasno, budu radioamatér. Sice jsem přesně nevěděl, co to vlastně znamená, ale byly k tomu různé časopisy a já tam nějak cítil budoucnost. Hrál to krásnou muziku, a navíc tam někde v dálce byl možná někdo, s kým bych se mohl spojit.

Všechny své úspory postřádaný všelijak z různých dáreků jsem utrácel za časopisy *Věda a technika mládeži* a *Technickéj magazin*. Psalo se tam o budoucnosti a já potřeboval mít nějaký cíl, jak jít dál a jak žít. Musel jsem to ale dělat jako na tajňačku, protože to nemělo se školou nic společného, a tak to doma nemělo co dělat. Vždycky, když to prasklo, jsem řekl, že mi to někdo půjčil nebo dal.

Vzpomínám, jak jsem tam prvně četl o něčem, na co se mělo dát nahrát film i se zvukem a kdykoli to zas přehrát. Pojmenovali to videorekordér. Fascinovalo mě to, ale považoval jsem to za úplnou utopii, jako něco, čeho se já už nedožiju. Jak říkávala babička, když jsem jí o nějaký technický novince vyprávěl.

* * *

Měl jsem v tu dobu obrovskou touhu po gramofonu, abych si mohl přehrávat desky. Jenže gramofon – to byly obrovitánský peníze a já měl jedny manšestráky tak dlouho, dokud skrz ně nebylo vidět, a ještě tehdy matka nutila babičku, aby mi to nějak zalátala.

Když jsem si po letech vymodlil kolo, dostal jsem dámský, protože bylo levnější o tu prostřední tyč, která ovšem říkala: „Hele, tady jede kluk, a né holka.“

Takže mou jedinou nadějí byly narozeniny nebo Vánoce. Tam jsem si většinou mohl přát něco nadstandardního, co nebylo ne-